

— skee en Afkortning i Godsbefiddernes Ret til at drage Indtægt af deres Fæstegods, nemlig en Afkortning i den nu lovbestemte Ret til at disponere over et virkelig fæsteledigt Sted — jeg mener et, ei alene juridisk og, om man saa vil kalde det, moralsk fæsteledigt Sted, hvor der ikke er en Søn eller Svigersøn, eller anden saadan Paarørende, som kan have et Slags Billighedskrav paa at faae Gaarden i Fæste. Den Rettighed, som Godseieren i saa Fald, selv under alle mulige Billighedshensyn, har til frit at sælge eller disponere over sit Fæstested, vil nemlig blive meget formindsket ved denne Lov; thi, naar en Fæste-Enke, som gifter en ny Fæster ind i Stedet, derefter døer, vil der fremgaae den største moralske Tvang for Godseieren til at overdrage den interimistiske Fæster Gaarden paa Livstid, en Tvang, hvorved selv den billige Godseier vistnok vil finde sig trykket; thi han burde dog i saa Tilfælde have Raadighed til at vælge hvem han vilde som Fæster, idet han ikke alene tog Hensyn til Pengeindtægten, men ogsaa til den Bedkommendes personlige Dygtighed. Jeg mener saaledes, at i det Tilfælde, hvor der ikke eksisterer nogen Paarørende af den sidste Fæster, skeer der ved Lovforslaget en virkelig Forrykkelse af det nu Bestaaende. Forsaavidt denne Forrykkelse skulde benyttes som en moralsk Tvang til at fremme Fæsteafløsningen, navnlig til at forøge Godseiernes spændte Forhold til Fæsterne, da kunde dette maaskee være praktisk rigtigt, naar man i alle Tilfælde vilde følge den Sætning, at „Niemedet helliger Middelet“, men den Sætning kan jeg ingenlunde forsvare, det strider mod min Overbeviisning, som jeg og ved anden Leilighed har udtalt, thi her foreslaaer man et Middelet til paa indirecte Maade at vinde det, som man ikke directe kan vinde; naar man ikke vil eller kan paalægge Godseieren den Pligt, selv hvor der ingen Paarørende af sidste Fæster findes, at overdrage

Gaarden til Hvemsomhelst, som Fæsteren for sin Afgang dertil udnævner, saa troer jeg heller ikke, at man bør søge at fremme Fæsteafløsningen ved at paatvinge Godseieren saadan Forpligtelse paa en indirecte Maade. Det vilde vel heller ikke være retfærdigt, paa samme Tid som man arbejder paa ved Lov at fremme Fæsteafløsningen, et Arbejde, som jeg, efter ringe Gyne, skal understøtte, tillige at ville stræbe efter, at nedfætte Herlighedsrettens reelle Værdi ved en ny speciel Lov. Jeg kan ikke ansee det for rigtigt, at Fæsteafløsningen skeer, uden at Herlighedsseieren faaer en virkelig Erstatning — derved mener jeg naturligviis ikke, at hans Rettighed skal vurderes som Udkomst til Ager, eller til at indvinde ulovlig Fordeel, men alene saaledes som den i Dieblisset paa lovlig Maade, uden Misbrug, kan udøves — og derfor kan jeg ikke stemme for en Lov, som vil have til Folge, at Herlighedsrettens lovlige Værdi nedfættes.

B. Scholer: Uagtet jeg ogsaa tidligere har deelt det Ønske, som idag blev udtalt af den ærede Rigsdagsmand for Frederiksvært om Fæstegodsets Overgang til Selveiendom, saa var jeg dog, førend jeg blev Medlem af Thinget, kommen til den Overbeviisning, at man hverken fra vor historiske Retsudvikling eller fra Almeenvellet kan hente nogen fuldgylbig Retsgrund til at fratvinge Herremændene deres Herlighedsret til Fæstegodset, om hvilken Tvangs politiske og statsøkonomiske Hensigtsmæssighed jeg desuden nærer Tvivl. Derimod har jeg aldrig noget Dieblisk kunnet tvivle om Statens Højhedsret, om jeg saa maa sige, til at ordne Fæstevæsenet; thi da maatte jeg give et af de smukkeste Affnit af vort Fædrelands Historie til Overkrift den franske Sentents, ved hvilken en Herremand herinde igaar med kluntet Haand forsøgte at male Fanden paa Bæggen.